

dött minden.

Móra Ferenc elaludt és megkínzott arcára rásimult a végtelenség békéje.

A Daru uccából...

Élete nyitott lapja a magyar irodalomtörténetnek. Alig élt magyar író, aki annyira a közönség elé tárta volna csodálatosan változatos és gazdag életének minden mozzanatát, mint Móra Ferenc, akinél utolérhetetlen harmóniában olvadt össze az élet az irodalommal. Ha lesz valaki, aki irodalmi nyelven elmeséli egyszer ezt az emberéletet, az meséjével kerek, egész, tökéletes és szép regényes életrajzot ad a közönség kezébe.

A szegedi árvíz esztendejében, 1879 július 19-én született a kiskunok hazájában, Kiskunfélegyházán. Mintha Szegedet vele akarta volna kárpótolni a kegyetlen véget: amikor az elpusztult város halottan hevert iszapsírjában, a félegyházi Daru-ucca egyik házában életre csókoltta azt, akinek olyan nagy szerepet szánt az igazi ujjáépítés munkájában.

Apja szücsmester volt, Móra Márton, szücsmester és földművelő, aki hol tulipánokat himezgetett a kiskunok subájába, hol kis szőlőjében foglalatzkodott és legfőbb, legszentebb életcélja az volt, hogy jobbsorsu embert neveljen fiaiból, Istvánból és Ferencből. Tanította őket — a keserves évek idején sokszor ringatta az „édesek” életét a nélkülözés, az éhség —, de mindkét fiának diplomát tett a tarsolyába. Móra a gimnáziumot Félegyházán végezte, aztán egyetemre került, Budapestre. Tanárnak készült, természetrajzszakosnak, közben megismerkedett a nyomtatott betűvel, nyomdáknak és redakcióknak korrektoraként, titokban verseket írt. Alnéven küldöztette be az újságokhoz, amelyek felfigyeltek rá, lassan-lassan közölni kezdték írásait. Már igéretes tehetségének ismert költő volt, amikor 1901-ben segédtanár lett Felsőlővön, alig huszonkét esztendősen. Egyetlen esztendő alatt elunta a tanárkodást — soha sem titkolta, hogy nagyon csalódott ebben a pályában — és 1902-ben jelentkezett a régi „Szegedi Napló” redakciójában újságíróként. Első gazdája, Engel Lajos felismerte tehetségét és a fiatal közgazgatási riportert igen rövid idő alatt rendes munkatársra lett havi hatvan forint fizetéssel. Ez már olyan nagy pénz volt, hogy Móra Ferenc asszonyt hozott a hához Félegyházáról és a Fodor-uccában vett ki falatnyi lakást.

Tömörkény István mellett

A szerkesztőségben Tömörkény István mellett dolgozott, akivel elszakíthatatlan szálak fűzték össze. A két ember pályája, élete testvériesen összesimult, párhuzamos síneken futott előre. 1904-ben már mindenki ismerte Móra Ferencet, a pompás tollú fiatal újságíró, aki időközben beszokott a Kulturpalotába, a Somogyi könyvtárba és 1904-ben, amikor Tömörkény Istvánt a Kulturpalota igazgatójává választották, ő lett a helyettese, a Somogyi könyvtár és a muzeum őre címen.

Élete tulajdonképpen egészen rendkívül kettős élet, kettős tartalommal és kettős eredményekkel. Tartalomban, eredményekben egyaránt teljes élet. Soha, egyetlen pillanatra sem volt hűtlen első szerelme, az irodalom ránt — az irodalom nála a legideálisabb formában olvadt össze az újságírással — és soha, egyetlen pillanatra sem szakadt el a régészettől. Már Tömörkény István életében ő irányította a szegedkörnyéki ásatásokat, olyan kincseket tárt föl az Alföld titoktartó talajából, amelyeknek gyorsan híre ment a régészek világában.

A kulturpalota élén

Tömörkény István halála után, 1916-tól kezdve, amikor igazgatója lett a Kulturpalotának, még nagyobb lelkesedéssel folytatta az ásatásokat, vallotta évezredek titkocait a szegedi határt és még csodálatosabb leletekre bukkant. Ásatásainak páratlanul nagyarányú eredményei világhíressé tették a szegedi Kulturpalotát, amelynek látogatói között egyre sűrűbben bukkannak fel messzi országok és távoli világrészek régészei, akiket a Móra-kincsek gyorsan szárnyaló híre csalt Szegedre és akik irigykedve, elragadtatva nézegetik a nagyszéksői, a szőregi, a pitvarosi, a deszki őstemetők föltárt kincseit.

Móra Ferencnek örök, nagy szerelme volt mindig az ásatás, másik örök nagy szerelme, az irodalom és az újságírás mellett. Mint író és mint újságíró is költő maradt mindvégig, tisztaszívű művész, akinek a lelkéből sarjadt ki első verseskönyve, *Az aranyszörű bárány* (Szeged 1902) és életének utolsó, legnagyobb munkája, *Az aranykoporsó*, amely azon a napon került ki a nyomdából, amikor a szegedi Ferenc József Tudományegyetem bölcsészettudományi kara a magyar író, újságíró és régész-világ lelkes tapsai közben legnagyobb kitüntetéssel eskütette föl, a *honoris causa* doctorság diplomájával.

Móra Ferenc sokoldalú egyéniség volt, nagyon sok mindennel foglalkozott, mindennel alaposan, szívvvel, szeretettel, szakértelemmel. Újságíró, publicista, riporter író, régész, természettudós, de legfontosabb hivatásának minden minőségében és minden körülmények között mindig az újságírást tekintette. Fanatikus szerelme volt ennek az annyi csepült hivatásnak. Ez a szerelme formálódott felejtetetlen vallomássá az elmúlt hetekben, amikor a szegedi ipartestület vezetősége jelent meg nála és nyújtotta át az ipartestület tiszteletbeli

Szeged és az ország nyilvánossága

Móra első írásai *Az én újságom*-ban, Pósa Lajos gyermeklapjában jelentek meg és ezzel a kedveshangú gyerekújsággal fenntartotta az összeköttetést akkor is, amikor főszerkesztő lett Szegeden, akkor is, amikor zajlott zengett körülötte a nagy összeomlás után a magyar ég.

Könyvtárakat lehetne megtölteni azokkal a riportokkal, vezércikkkel, színes hírekkel, kapitellekkel, amelyek az eltelt három évtized alatt kikerültek tolla alól és név, jelzés nélkül jelentek meg az öreg Szegedi Napló, majd ennek átváltozása után a *Szeged*, a lap betiltása után pedig a *Délmagyarország* hasábjain.

Móra és a Délmagyarország

Móra Ferenc a régi „Szegedi Napló” utódját látta a Szeged-ben, amikor a Napló 1922-ben megszűnt és helyébe, a régi, nemes hagyományok átvételével, az átszervezett Szeged indult meg reggeli lapként. Móra az első pillanattól kezdve főmunkatársra volt a lapnak és maradt akkor is, amikor kétszeri betiltás, szüneteltetés után *Délmagyarország* címen jelent meg újra. A legragyogóbb vezércikk kerület ki hosszú, kemény és viharos esztendőknön keresztül fardhatatlan tolla alól, a vasárnapi számok második oldalának tárcarovata pedig az első pillanattól kezdve a Móra-írások ünnepi helye volt. Szinte testvéri közösségben élt a lap szerkesztőségével, amelynek mindvégig dédelgetett szellemi vezére, ideálja volt. Ugy szeretete kollegáit, mintha minden újságíró édes testvére lett volna.

Mint újságíró került 1922-ben a *Világ* kötelékébe is. Dr. Supka Géza annakidején értékes tárcasorozatot szerkesztett „Száz magyar élet” címen. Elfelejtett, vagy félig elfelejtett érdekes, értékes életekről, figurákról írt tárcákat illesztett ebbe a sorozatba előre elkészített program szerint. Így került sor *Dankó Pistára*, a szegedi Nótafára. Móra Ferencet pesti sajtóköri körökben akkor még nem igen ismerték, de Supka Géza őt kérte fel a *Dankó-tárca* megírására. Móra hosszas kapacitálás után vállalta a feladatot, megírta a *Dankó-tárcát*, amely a *Világ* legközelebbi ünnepi számában jelent meg és egy csapásra meghódította a legszélesebb újságolvasó közönséget. Purjesz Lajos, a *Világ* néhai főszerkesztője elhatározta, hogy Mórát szorosabb kötelékekkel fűzi lapjához. Szerződéssel kínálta meg és azóta a *Világ*, majd utóda, a *Magyar Hírlap* minden vasárnapi számának ünnepi tárcáját Móra Ferenc írta.

De Móra végig megmaradt Szegeden is. 1922-ben a Napló helyébe lépő *Szeged*-nek, majd a *Szeged-et* követő *Délmagyarországnak* lett állandó főmunkatársa és tárcairója. Ugy összeforrt az újságírással, mint rajta kívül csak azok, akik vele egyformán hisznek a hivatás magasztosságában, akik misztériumnak érzik az újságírást, akik tisztában vannak a nyomtatott betű transzcendentális erejével. Móra újságíró volt, a legviharosabb, a legveszedelmesebb esztendőben írta rendületlen hittel az újságot, fanatikus hittel tartott ki tisztult, emberi meggyőződése mellett, soha életében egyetlen betűt nem írt le, ami ne felelt volna meg ennek a mélyen gyökerező meggyőződés-

elnökévé történt megválasztásáról szóló diszoklevelet. Móra — akinek már alig volt jártányi ereje — megmutatta az iparosküldöttség tagjainak a falra függesztett diszoklevelet, köztük a félegyházi diszpolgárság, az egyetemi diszdoktorság diplomáját és könnyes, elcsukló hangon mondotta:

— Az én diszdiplomáimon az Isten keze keresztvonása van, mint legfőbb jóváhagyó, mert hiszen ezek nagyobb részét a mennyi kancellárián keresztül állították ki nekem, olyan érdemekért, amik nem az én érdemeim. Talán csak egyet veszek ki: az újságírókét, mert azt magam szereztem, azzal, hogy harminc esztendőn keresztül a szívem vérével szepittem a lapjaimat, nem a kenyérért, nem a dicsőségért, hanem azért, mert szerettem a mesterségemet, mint ahogyan az apám szerette a magáét és minden rendes ember szereti az övét...

Móra erre az újságíró-diplomára volt a legbüszkébb, arra a szerény pergamentre, amelyet kartársai nyújtottak át neki, mikor a magyar újságíróársadalom pályájának harmincadik évfordulóját jubilálta ünneplő, büszkélkedő lélekkel 1932-ben.

sének és az — igazságnak. Mint minden meggyőződéses ember, újságírói pályáján is szerzett magának gyűlölködő ellenségeket, sokszor lázongott, áskálódott ellene az alacsonyrendűség, de Móra tiszta alakjáról lepatantak a mérgezett nyilak, keményen kitartott a posztján és áskálódó ellenségei még azt sem érték el, — ami majdminden újságíróval megesis óhatatlanul —, hogy vádlottja legyen valamilyen sajtópörnek.

A magyar újságíróársadalom Móra Ferencben azt vesztette el, aki átmentette a mai életbe a régi idők nemes, tiszta vonalakkal megrajzolt újságíró-típusát.

Az első kötetek

Hogy hol a határvonal az újságíró Móra és az író Móra között, azt pontosan megállapítani nem lehet, mert ez a két, egyaránt szentnek tartott hivatás az ő életében igen nagy felületeken érintkezik. Megjelent kötetének legnagyobb része újságokban megjelent tárcáit, karcolatait, elkallódott riportjait őrzi szép rendben összegyűjtve. Kévk ezek a kötetek, telistele értékes kalászkokkal. És ezek közé a kötetek közé ékelődik egy-egy regény, egy-egy verses-kötet.

Első kötete *verseskönyv* volt, *Az aranyszörű bárány*, 1902-ben jelent meg. Ebből az elbeszélő költeményéből készült az a *meseköték*, amelynek 1929 november 15-én volt a bemutatója a szegedi színházban ünnepi előadás keretében. Akik ezt a premiért látták, sohasem fognak elfelejtkezni róla. Móra már ünneplő író volt gránicon innen és gránicon túl, kötetek óriási példányszámban fogytak, a magyar színházi világ jogos érdeklődéssel figyelt a szegedi színpadra, amelyre akkor vonult be először Móra. (Néhány évvel előbb volt ugyan már valami köze a színpadhoz, *Andor Zsigmond* színigazgató Mascagni operáját, a *Kis Marat-t* mutatja be először Magyarországon. Az opera szövegét Móra Ferenc fordította magyarra Tonelli Sándorral közösen.) Az aranyszörű báránynak nagy sikere volt, a budapesti színházak vezetői őszinte elragadtatással nyilatkoztak róla, *uj János vitézt* érezték benne. Szegeden ment is a pompás kiállítású darab sorozatos előadásban, de pesti színpadra még sem került. A magyar közönséget a bájos meséjű és muzsikájú daljátékkal a rádió ismertette meg, amelynek azóta is állandó műsor-darabja *Az aranyszörű bárány*.

Mesék, versek

Az aranyszörű bárány első kötetét sűrű egymásutánban követték a többiek. Pályája elején a báránycáknak írt, a gyerekeknek. Meséket, verseket. Pósa Lajoson kívül senki más nem értett úgy a gyerek nyelvén, nem férközött olyan közel a gyerekek szívéhez, mint Móra. Meséskönyvei, az *Öreg diófák* alatt, amely 1906-ban jelent meg, a *Falun város* (1907), a *Rab ember fia* (1909), a *Mindenki Jánoskája* (1911), a *Csilicsali Csalavári Csalavér* (1912), a *Kínkereső kisködmön* (1914), a *Filkó*, meg (1915), a *Dióbél királyfi* (1922) ma is kere-